

การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดตามหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองล้านนา
จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา

AN ANALYTICAL STUDY OF THE CONCEPTS BASED ON THE BUDDHIST
PRINCIPLES THAT APPEAR IN THE SONG KHAM MUANG LANNA FROM
BUDDHIST SCRIPTURES

ประพันธ์ แก้วเก้ *

Praphan kaewke

เทพประวิณ จันทร์แรง *

Thepprawin Chanraeng

พูนชัย ปันธิยะ *

Poonchai Punthiya

Corresponding Author E-mail: praphan_115@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทเพลงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า บทเพลง คือ บทประพันธ์ที่มีเนื้อหาสำหรับขับร้อง เรียกว่า คาถา มีทั้งเป็นบทเพลงที่กวีแต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ขับร้องขึ้นจากความสะเทือนทางอารมณ์ต่าง ๆ เช่น จากความดีใจ จากความรัก หรือจากการประสบทุกข์เสียใจ จนขับเพลงออกมาทันทีในขณะนั้น บทเพลงในพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (1) บทเพลงที่ประกอบด้วยธรรมะ (2) บทเพลงที่ไม่ประกอบด้วยธรรมะ 2) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในบทเพลงคำเมืองล้านนา พบว่า (1) หลักสัจธรรม (ความจริง) คือ หลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ มีตัวอย่างบทเพลง คือ ขอรียสัจ 4 ความประมาท เพลงเมาไม่ขับ (2) หลักจริยธรรม (ข้อที่ควรปฏิบัติ) มีตัวอย่างบทเพลง คือ คำวเบญจศีล สัมมาอาชีวะ กรรมตามทัน คำความหลงผิด เป็นต้น 3) แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ พบว่า (1) ระดับปัจเจกบุคคล แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมือง ควรให้องค์กรท้องถิ่นจัดตั้งกองสวัสดิการงานบ้านเทิง ส่งเสริมให้ศิลปินที่มีความรู้ความสามารถในท้องถิ่น ให้มีผลงาน ให้มีค่าตอบแทน จัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม ภาคบันเทิงระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับเขต ระดับชาติ (2) ระดับองค์กร แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมือง ควรสร้างเครือข่ายศิลปินล้านนา ควรก่อตั้งโรงเรียนและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพลงคำเมืองล้านนา ผ่านหลักสูตรว่าด้วยเพลงคำเมือง (3) ระดับประเทศ แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมือง ควรจัดประชุมสร้างความรู้และความเข้าใจในการอนุรักษ์เพลงคำเมือง กำหนดกฎระเบียบที่ส่งเสริมการทำงานด้านเพลงคำเมือง และจัดทำแผนงานโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: วิเคราะห์แนวคิด, หลักพุทธธรรม, บทเพลงคำเมืองล้านนา, คัมภีร์พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the concept of the song in the Buddhist scriptures. It was found that the song is a poem with a content for singing called a spell. And it is a song that is sung from various emotional shocks, such as from joy, from love, or from suffering until the song came out immediately at that moment. Songs in Buddhism are divided into 2

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

types: (1) Songs that contain Dharma (2) Songs that do not contain Dharma. 2) An analysis of the Buddha dharma principles in the Lanna Kham Muang song revealed that (1) The Truth Principle (Truth) is the truth that is neutral in nature. There is an example of the song: namely the 4 Noble Truths, recklessness, the song does not drink and drive, (2) The ethical principles (the things that should be practiced) contain examples of songs, namely, Benchasila, Right Livelihood, Karma Pursuit, Delusion, etc. 3) Guidelines for promoting Kham Muang songs in the Lanna Buddhist way found that: (1) The individual level. Guidelines for promoting Kham Muang songs Local organizations should establish the Entertainment Welfare Division, encourage local talented artists to have their work, pay compensation, set up groups, clubs, associations in the entertainment sector at the local, provincial, county and national levels. (2) Organizational level. Guidelines for promoting Kham Muang songs, should create a network of Lanna artists, establish a school and develop a learning resource for Lanna Kham Muang songs, Passed a course on Kham Muang songs. (3) National level. Guidelines for promoting Kham Muang songs should organize a meeting to build knowledge and understanding of the conservation of Kham Muang song and continually develop project plans and activities to promote learning.

Keywords: Concept analysis, Buddhist principles, Lanna songs, Buddhist scriptures

บทนำ

บทเพลงถือกำเนิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับสังคมมนุษย์ ที่มาจากชีวิตมนุษย์และเป็นผลงานที่สร้างสรรค์โดยน้ำมือมนุษย์ทั้งสิ้น บทเพลงเป็นศิลปะที่แพร่หลายทั่วไปในสังคม (จินตนา ดำรงเลิศ, 2533, น. 1) บทเพลงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่งซึ่งช่วยให้นักมีความสุข สนุกสนานรื่นเริง ช่วยผ่อนคลายความเครียดทั้งทางตรงและทางอ้อม บทเพลงเป็นเครื่องกล่อมเกลาคจิตใจของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย บทเพลงมีความเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

งานศิลปะทุกแขนงแม้จะมุ่งสื่อถึงอารมณ์ภายในของตัวศิลปินเป็นหลัก แต่ทั้งนี้คำถามหนึ่งที่น่า สนใจก็คือ ในตัวงานศิลปะเองที่มีหลากหลายองค์ประกอบ อาทิ แนวคิด ทักษะคติ เสียง ภาษา รูปแบบ ฯลฯ ทั้งหลายทั้งปวงเหล่านี้จำเป็นไหมที่จะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ประกอบไปด้วยคน

ซึ่งมีระดับความคิด สติปัญญาที่แตกต่างกันออกไป ในยามที่มนุษย์ต้องเผชิญปัญหาชีวิต เพลงจึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถผ่อนคลายความเครียดและความวิตกกังวลได้ นอกจากนี้ เพลงยังมีผลต่อการเสริมสร้าง สุขภาพกายและใจ ให้มีความสดชื่นแจ่มใส เบิกบาน เข้มแข็งและมีกำลังใจในการต่อสู้กับอุปสรรคอย่างมีสติ ปัจจุบันสังคมไทยมีปัญหาความรุนแรงเกิดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะความรุนแรงทางการเมือง เศรษฐกิจ ความ เป็นอยู่ในพหุวัฒนธรรมอันมีความหลากหลายทางด้านทัศนคติ ศรัทธา ความเชื่อ ประเพณี และค่านิยม ในหมู่คนหลายเชื้อชาติ ศาสนา ในหลายฟากฝั่งของสังคม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อจิตใจของทุกคนใน ครอบครัวและสังคม หากปราศจากเพลงที่เป็นเสมือนเครื่องมือที่นำมาช่วยจรรโลงเยียวยาความบอบช้ำทาง จิตใจ สมาชิกของครอบครัวและสังคมโดยรวมก็ จะไม่สามารถดำรง

ชีวิตประจำวันได้อย่างราบรื่น (รัฐกรณ์กานต์ ดิษฐอำนาจ, พูนสุข มาศรีสร้างสรรค์ และชันทอง วัฒนะประดิษฐ์, 2562, น. 242)

ความสำเร็จของกิจกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นมิติใด ก็สามารถบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ได้หลากหลายสาขากว่า เพราะความสามารถในการประสานหลากหลายของศาสตร์มากกว่า หมายถึง การใช้องค์ความรู้ และหลักปฏิบัติได้จากหลาย ๆ มุมมอง จึงสามารถดัดแปลงงานสร้างสรรค์ได้สอดคล้องกับความแตกต่างแห่งพฤติกรรมและจิตสำนึกจริงของกลุ่มเป้าหมายมากกว่าเช่นเดียวกับ พระพุทธองค์ที่สามารถเผยแผ่หลักพุทธธรรมได้อย่างแพร่หลายและรวดเร็วกว่าเจ้าลัทธิอื่นในสมัยนั้น เพราะพระพุทธองค์สมัยที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะพระองค์ได้เรียนรู้วิชาการหลายสาขาการเผยแผ่พระศาสนาของพระองค์มีพระสงค์เพื่อเผยแผ่พระธรรมวินัย กระบวนการในการเสนอหลักธรรมพระพุทธองค์ก็สามารถใช้ภาษาและกุศโลบาย สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน (จำนง ไชยมงคล, 2562, น. 41) จนกลายมาเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ ที่ประเพณีสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่กำเนิดมาแล้ว 2,500 กว่าปี มีหลักการหลักคำสอนที่เป็นแนวทางในการดำเนินการชีวิต เช่น ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งคือ หัวใจของพุทธศาสนา และยังมีหลักธรรมจำนวนมากที่องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าได้สั่งสอนสาวกแล้วนำไปเผยแผ่แก่ผู้ที่นับถือพุทธศาสนา ตั้งแต่ยุคเริ่มแรกแห่งการประดิษฐานและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อาศัยบทบาทของ

พระพุทธเจ้าและพระสาวกเป็นหลักสำคัญ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ จาริกสั่งสอนเพื่อนำประชาชนให้เข้าถึงพระศาสนา (พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2557, น. 3)

ในการดำเนินชีวิตของสังคมซึ่งสามารถแสดงออกให้เห็นได้ทั้งทางด้านภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อต่าง ๆ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถชี้ให้เห็นถึงตัวตนของคนในสังคมนั้น ๆ ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังนั้นวัฒนธรรมถือได้ว่าเป็นสิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงคนในสังคมซึ่งแสดงออกโดยการยึดถือแบบแผนปฏิบัติ หรือ การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคม เช่น การขับลำ นาฏศิลป์ดนตรี เพลงพื้นบ้าน ความนิยมเพลงลูกทุ่งในท้องถิ่นล้านนาก็เช่นเดียวกัน ชาวล้านนานิยมเพลงลูกทุ่งกันอย่างแพร่หลาย จนเกิดการพัฒนาไปสู่เพลงในลักษณะ “เพลงลูกทุ่งคำเมือง” ซึ่งเป็นเพลงที่ร้องด้วยภาษาท้องถิ่นในที่สุด ในภาคเหนือเริ่มปรากฏเพลงในลักษณะ “เพลงลูกทุ่งคำเมือง” เมื่อประมาณ พ.ศ. 2497 - 2498 โดยมีการเริ่มก่อตั้งวงดนตรีไทยสากลขึ้นในเชียงใหม่ ได้แก่ วงลูกระมิงค์ วงดาวเหนือ วงดุริยะเวียงพิงค์ ซึ่งในภายหลังเรียกขานกันว่าเป็นแบบ “วงดนตรีลูกทุ่ง” วงดนตรีลูกระมิงค์ เป็นวงดนตรีที่เริ่มมีการแต่งเพลงด้วยลีลา “ลูกทุ่งคำเมือง” ขึ้น ผู้แต่งเพลงคนสำคัญ คือ สุริยา ยศถาวร เนื้อร้องเป็นภาษาคำเมือง มักจะมีเนื้อหาชวนตลกขบขัน เช่น เพลงลืมอายแล้วว่า คนสิ่งตั้ง ปิ่นเก้าบ่าตัน เป็นต้น มีนักร้องที่สามารถแต่งเพลงคำเมืองคนอื่น ๆ อีก เช่น วีระพล คำมงคล ถวิล รัตนแก้ว เป็นต้น เพลงลูกทุ่งคำเมืองเหล่านี้ได้รับ

ความนิยมไม่น้อย วงดนตรีที่มีชื่อเสียงในเชียงใหม่ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2499 ก็คือ วงซี.เอ็ม. และในปี พ.ศ. 2507 ก็มีวงดนตรีที่แยกตัวออกมาจากวง ซี.เอ็ม. คือ วงศรีสมเพชร นับเป็นวงที่สืบทอดการเล่นเพลงในลีลาเพลงลูกทุ่งคำเมืองไว้กว่า 30 ปี โดยมีนักร้องและนักแต่งเพลงประจำวง เช่น สุริยา ยศถาวร วีระพล คำมงคล เป็นต้น ตัวอย่างเพลงที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เช่น เพลงสาวมอเตอร์ไซค์ หยิบมือกำ บ่เกย เย็นฤดู บ่าวโหล ฯลฯ เป็นต้น (ศูนย์สนเทศภาคเหนือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2550)

ดนตรีเป็นศิลปะที่อาศัยเสียงเพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ไปสู่ผู้ฟังเป็นศิลปะที่ง่ายต่อการสัมผัสก่อให้เกิดความสุข ความปลื้มปิติพึงพอใจให้แก่มนุษย์ได้ นอกจากนี้ได้มีนักปราชญ์ท่านหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ดนตรีเป็นภาษาสากลของมนุษยชาติ เกิดขึ้นจากธรรมชาติและมนุษย์ได้นำมาดัดแปลงแก้ไขให้ประณีตงดงามไพเราะเมื่อฟังดนตรีแล้วทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ” นั่นก็เป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เราได้ทราบว่ามีมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดภาษาใดก็สามารถรับรู้รสชาติของดนตรีได้โดยใช้เสียงเป็นสื่อได้เหมือนกัน ศิลปะดนตรีนี้เกิดขึ้นจากธรรมชาติที่ได้นำมาดัดแปลงแก้ไขให้เกิดความประณีตงดงาม และความไพเราะ ทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด รวมทั้งความรู้สึกทางอารมณ์ต่าง ๆ เช่น รัก โกรธ เกลียด กลัว โศกเศร้า หรือดีใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวให้ผู้อื่นรับรู้ได้ (สุกรี เจริญสุข, 2533, น.18)

ชีวิตของชาวล้านนาแต่เดิมนั้น ผูกพันอยู่กับเสียงเพลงเกือบตลอดเวลา ตั้งแต่วัย

ทารก มีเพลงขับกล่อม ในวัยเด็ก มีเพลงประกอบการละเล่นต่าง ๆ ที่ทำให้การละเล่นนั้นสนุกสนาน เมื่อถึงวัยหนุ่มสาว ก็มีประเพณีการแ้วสาว ซึ่งหนุ่ม ๆ จะนำเครื่องดนตรีประเภทสะล้อ ซึง ซอ เปียะ บรรเลงไปตามทางขณะไปเยือนหญิงที่ตนหมายปอง มีการขับลำนำที่เรียกว่า จ้อย ส่วนในงานพิธีและงานรื่นเริงตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น ในพิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีบวชนาค พิธีผีผีมดผีเม้ง เช่น ผีบรรพบุรุษ จะประกอบไปด้วยการบรรเลงดนตรี การขับร้องเพลงและการแสดงเพลงปฏิพากย์ที่เรียกว่า “ซอ” แม้ในช่วงสุดท้ายที่ชีวิตดับสูญ เพลงก็มีบทบาทที่จะบรรเลงในพิธีชักปราสาทบรรจุศพเข้าสู่ป่าช้า ทั้งนี้ยังมีเพลงคำเมืองที่มีการสร้างสรรค์ประยุกต์ให้มีความสนุกสนานมากขึ้น คือ การนำเอาคำเมืองมาใส่ทำนองแนวลูกทุ่ง กลายเป็นเพลงลูกทุ่งคำเมือง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เพลงคำเมือง (พรพรรณ วรรณ, 2542, น. 321)

เพลงพื้นบ้านล้านนานั้นไม่ใช่เป็นเพียงเพลงที่ให้แค่ความสนุกสนานเท่านั้น แต่ยังสอดแทรกเนื้อหาสาระ ข้อคิดต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือว่าเป็นนวัตกรรมที่ปรากฏอย่างหนึ่งในสังคมไทย ที่สะท้อนให้เห็นว่าเพลงคำเมืองไม่ใช่มีแต่ความบันเทิง แต่มีเนื้อหาสาระ คำสอนสอดแทรกอยู่เสมอและยังแสดงให้เห็นถึงความสามัคคี สภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่ปลูกฝังให้คนในสังคมมีจิตใต้เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นได้จากการอยู่แบบพี่น้อง แต่ในสังคมปัจจุบันนั้น มีปัญหามากมายทั้งปัญหาด้านครอบครัว เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมขาดการปลูกฝัง อบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และการดำเนินชีวิต

แบบไทย (เอนก นาวิกมูล, 2550, น. 89) ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาแนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ เป็นกรอบในการวิเคราะห์เพลงที่มีเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานเพลง ประวัติความเป็นมาประเภทของเพลงคำเมือง การสอดแทรกหลักธรรมในบทเพลงคำเมือง และร่วมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของคนภาคเหนือให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในบทเพลง คำเมือง ล้านนา จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษารวบรวมแนวทางการส่งเสริมบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาประวัติความเป็นมา แนวคิดเกี่ยวกับบทเพลงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักพุทธธรรมในบทเพลงคำเมืองล้านนา แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธโดยมีขอบเขตในส่วนที่เป็นเอกสารหนังสือในการวิจัย จากตำรา และบทเพลงของศิลปินเพลงคำเมือง โดยศึกษาค้นคว้าจากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เพลงคำเมืองล้านนา ศูนย์สืบสานวัฒนธรรมไทยล้านนา ศูนย์สนเทศภาคเหนือ วารสารสำนักส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรม บทเพลงคำเมืองของพ่อครูบุญศรี รัตนัง บทเพลงคำเมืองของวงการ์นตี และบทเพลงซอของพ่อครูแม่ครู

2. ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูล

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ศิลปินพ่อครู แม่ครูในล้านนา ผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงคำเมืองล้านนา โดยทำการศึกษาพื้นที่ 7 จังหวัดในภาคเหนือตอนบน (ล้านนา) ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน จากศูนย์สืบสานเพลงคำเมืองในล้านนา จำนวน 16 ศูนย์ ได้จากการคัดเลือกศูนย์สืบสานเพลงคำเมืองในล้านนา 7 จังหวัด (จังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่มีศูนย์สืบสานเพลงคำเมือง) จังหวัดละ 2 ศูนย์ จังหวัดเชียงใหม่ 4 ศูนย์

2.2 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ศิลปินพ่อครู แม่ครูในล้านนา จำนวน 34 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกจากศิลปินพ่อครู แม่ครูในล้านนา ที่มีผลงานเพลงคำเมืองที่มีเนื้อหาของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ และคัดเลือกตามลำดับอาวุโสด้วยประสบการณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงคำเมืองล้านนา จำนวน 1 คน ประกอบด้วย ดร.ชินชัย แก้วเรือน รวมกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 34 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิจัยภาคสนาม (Field Research) แล้ววิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอนการศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study)

1) ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ในหลักพุทธธรรมจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 รวมถึงคัมภีร์อรรถกถาที่เกี่ยวข้อง

2) ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสารตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ แผ่นซีดี ฐานข้อมูลออนไลน์ อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรม และที่เกี่ยวข้องกับประวัติและผลงานเพลงล้านนา บันทึกด้านวัฒนธรรมด้านเสียงเพลงการให้สัมภาษณ์ ในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษาวิจัยนี้

3.2 การศึกษาภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์ (Interview Study) สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ศิลปินพ่อครู แม่ครูในล้านนา จำนวน 34 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกจากศิลปินพ่อครู แม่ครูในล้านนา ที่มีผลงานเพลงคำเมืองที่มีเนื้อหาของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแทรกอยู่ และคัดเลือกตามลำดับอาวุโสด้วยประสบการณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงคำเมืองล้านนา จำนวน 1 คน ประกอบด้วย ดร.ชินชัย แก้วเรือน รวมกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์จำนวน 34 คน

3. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลการศึกษาและการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ เชิงพรรณนา

4. ขั้นตอนผลการศึกษา

เรียบเรียงและเสนอผลการวิจัย องค์ความรู้ที่ค้นพบ จากการศึกษาในเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์ โดยนำมาอธิบายแยกออกเป็นบทต่าง ๆ ในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามเนื้อหาสาระที่สำคัญจากการศึกษาวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดในบทเพลงคำเมืองล้านนา จากคัมภีร์พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ พบว่า แนวคิดในบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เพลงที่ประกอบด้วยธรรม จากการศึกษาบทเพลงที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกแล้ว พบว่า เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้อง หรือเรียกว่า คาถา ที่ชัดเจนและมีบุคคลที่ขับร้องไว้ มีทั้งเป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ร้องขึ้นในขณะนั้นทันที ทั้งจากความดีใจ จากความรัก หรือจากการประสบทุกข์เสียใจจนขับเพลงออกมา โดยมากจึงเป็นบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรม 2. บทเพลงหรือพระคาถาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เช่น บทเพลงในพระสุตตันตปิฎก ไม่ได้มีแต่บทเพลงกล่าวถึงแต่เรื่องโลกียวิสัยแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังแฝงแง่คิดเชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง และมีสารัตถประโยชน์มาก เพราะฉะนั้น บทเพลงในพระสุตตันตปิฎก จึงมีทั้งบทเพลงที่

ประกอบด้วยโลกียธรรมและโลกุตระธรรม ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของบทเพลงต่าง ๆ ในปัจจุบัน

คุณค่าของบทเพลงที่พบในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ คุณค่าในการประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นบทเพลงที่ไม่มีเนื้อร้องแต่เป็นเรื่องราวของบทเพลงที่เกี่ยวกับ ความประพฤติวัตร ของภิกษุสงฆ์และภิกษุณีสงฆ์ สามเณร ทั้งพุทธบัญญัติ ห้ามการไปฟังเพลง และห้ามขับเพลง จึงเป็นทั้งเรื่องที่ไม่สมควรแก่บรรพชิต เป็นข้าศึกต่อกรรมฐาน ไม่สมควร ขวนขวายฟัง คุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้องชัดเจน ทั้งเหตุการณ์ในพุทธกาล และเหตุการณ์ชาดกและปรากฏเพลงที่ร้องตอบได้กัน

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักสังฆธรรมและหลักจริยธรรม พบว่า เป็นบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรม เช่น เพลงคำเมืองล้านนา มีการสอดแทรกเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีการสื่อสารออกมาในหลายรูปแบบ เน้นความสนุกสนาน เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายที่เพลงคำเมืองได้สื่อออกมา และง่ายต่อการจดจำ หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในบทเพลงคำเมืองล้านนา ประกอบด้วย

2.1 บทเพลงที่สัมปยุตด้วยโลกียธรรม เป็นบทเพลงที่เป็นวิสัยของปุถุชนผู้ครองเรือน เป็นเพลงที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อการบรรลุธรรมขั้นสูง ได้แก่ เรื่องราวของสามเณร หลานชายพระจักขุบาล

2.2 บทเพลงที่สัมปยุตด้วยโลกุตระธรรม คือ บทเพลงที่ประกอบด้วยธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติของอริยะอันเป็นพุทธจริยธรรมในขั้นสูงของอริยบุคคลผู้พัฒนาจิตใจ ได้แก่ เพลงที่พระพุทธเจ้าทรงแต่งให้อุตตรมาณพ เป็นต้น

2.3 บทเพลงในพระสูตรต้นปิฎก ไม่ได้มีแต่เนื้อหาที่กล่าวถึงแต่เรื่องโลกียวิสัย แต่เพียงอย่างเดียว

ดังนั้น บทเพลงที่ประกอบด้วยธรรม จึงเป็นบทเพลงที่แฝงด้วยแง่คิดเชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง มีสารัตถประโยชน์เป็นอย่างมาก มีเนื้อเพลงที่เป็นภาษาเข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน และมีหลักธรรมที่สอดแทรกอยู่ในบทเพลง ทำให้เรารู้ว่าสิ่งใดที่กระทำลงไปทั้ง ๆ ที่รู้ว่าสิ่งนั้นผิดศีลธรรม ทำให้คนรุ่นใหม่ที่ได้รับชมรับฟัง ได้ซึมซับรับเอาศีลปวัณธรรมอันดีงามนี้ไว้และสืบทอดกันต่อไป

3. การรวบรวมแนวทางการส่งเสริมบทเพลงคำเมืองล้านนาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา

เพลงคำเมืองได้สะท้อนถึงขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี วัฒนธรรมล้านนา สภาพความเป็นอยู่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดให้คงอยู่สืบต่อไป ผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการส่งเสริมเพลงคำเมือง ดังนี้

3.1 ระดับปัจเจกบุคคล ต้องดูแลสุขภาพดี อดตัณหา อดกิเลสของตนเองแล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาสร้างผลงานให้เข้ากับเอกลักษณ์ตนเอง มีความขยัน อดทน เพียรพยายาม สังเกตและใส่ใจรายละเอียดของงานเพลง แล้วผลิตผลงานและถ่ายทอดออกมาเป็นผลงาน

เพลงคำเมืองที่มีคุณภาพ มีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ผลงานเพลงคำเมืองอยู่เสมอ ให้ทันยุคทันเหตุการณ์ ให้สอดคล้องกับวิถีของคนในชุมชน ดำรงตนให้เป็นตัวอย่างแก่วงการศิลปินนักแสดง โดยต้องยึดคุณธรรม จริยธรรมเป็นบรรทัดฐานในดำเนินชีวิต

3.2 ระดับองค์กร ด้วยการสร้างเครือข่ายศิลปินล้านนา โดยเห็นความสำคัญของศิลปินทุกสาขา เพื่อความเป็นปึกแผ่นสร้างสรรค์ผลงานให้มีคุณภาพ ควรมีศูนย์เรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาทางด้านเพลงพื้นบ้าน และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพลงคำเมืองล้านนา ให้มีหลักสูตรท้องถิ่นด้านเพลงพื้นบ้าน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั่วไป ให้มีการจัดตั้งกองทุนหรือมูลนิธิเพื่อส่งเสริมศิลปินที่ผลงานประจักษ์ และให้การส่งเสริมและสนับสนุนศิลปินเพลงคำเมืองที่โดดเด่นเป็นที่ประจักษ์สังคมให้เชิดชูยกเป็นศิลปินดีเด่นระดับจังหวัดและระดับชาติต่อไป

3.3 ระดับประเทศ ได้แก่ การประชุมสร้างความรู้เข้าใจในการสืบทอดเผยแพร่ และอนุรักษ์เพลงคำเมืองล้านนา ระดมความคิดเห็นของคนทำงานทางด้านวัฒนธรรมเพื่อวางแผนในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงให้เป็นยอมรับในระดับชาติ โดยให้ขับเคลื่อนงานในการส่งเสริมศิลปินให้มีกิจกรรมการแสดงอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงระเบียบ กฎระเบียบที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน กฎหมายในการดูแลด้านสวัสดิการแก่ศิลปิน ให้องค์กรหรือส่วนงานด้านวัฒนธรรมดูแลและส่งเสริมทางด้านงบประมาณ โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านเวทีการแสดงระดับจังหวัด ระดับภาค ระดับประเทศและระดับนานาชาติ การรักษารอยาบรรณของศิลปินให้อย่าง

เคร่งครัด และซึมซับศิลปวัฒนธรรมอันดีงามนี้ไว้และสืบทอดกันต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทเพลงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา บทเพลง คือ บทประพันธ์ที่มีเนื้อหาสำหรับขับร้อง เรียกว่าคาถา มีทั้งเป็นบทเพลงที่กวีแต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ขับร้องขึ้นจากความสะเทือนทางอารมณ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยวิจัยของกาญจนา อินทรสุวานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และ เมธี พันธุ์วราทร (2546) เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า ในเพลงระบำบ้านนา ได้กล่าวถึงค่านิยมในการนับถือศาสนาพุทธ พ่อ แม่ ครู และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มารยาทในการต้อนรับ การแต่งกาย อาชีพ เศรษฐกิจ การเมือง ยาเสพติด ความรักระหว่างชายหญิง ผัวเมีย พ่อแม่ลูก ความรักชาติพระมหากษัตริย์ และเรื่องเพศ เพลงระบำบ้านนายังมีบทบาทต่อสังคมในการสร้างความบันเทิง ความสามัคคี การแจ้งข่าวสาร บันทึกเรื่องราว และให้ความรู้ด้านต่าง ๆ และงานวิจัยของ อศิมาภรณ์ มงคลหว่า (2555) เรื่อง “ดนตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า การใช้ดนตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท สามารถสร้างความรู้สึก กล่อมเกล่าจิตใจให้เกิดความศรัทธาและความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และทำให้ผู้ฟังเกิดความกล้าหาญ ทำให้เข้าใจในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบัน

วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในบทเพลงคำเมืองล้านนาหลักธรรมต่าง ๆ เช่น 1) หลักสัจธรรม (ความจริง) คือ หลักความจริงที่เป็น

กลางตามธรรมชาติ 2) หลักจริยธรรม (ข้อที่ควรปฏิบัติ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชัย สิริวิฑูโน (ศรีนอก) (2537) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งไทย” ผลการวิจัยพบว่า เพลงลูกทุ่งเป็นวรรณกรรมที่มีคุณค่าด้านสาระเกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของชาวชนบทไทย สะท้อนให้เห็นความเชื่อโดยทั่ว ๆ ไปของสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมพระพุทธศาสนา ความเชื่อในเรื่องบุญกรรม ได้บรรเทาความรุนแรงของปัญหาช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย เรื่องชาติก่อนชาติหน้า นับเป็นข้อปลอบใจคนจนยามสิ้นหวังเป็นอย่างดี มีผลทำให้คนในสังคมปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้องรู้จักเคารพสิทธิของคนอื่นและให้เกียรติคนอื่น เช่น บุตรธิดาฟังเคารพต่อบิดามารดา ศิษย์ฟังเคารพต่อครูอาจารย์ เป็นต้น ตลอดจนการปฏิบัติต่อผู้มีพระคุณทั้งปวง นอกจากนั้นยังได้กล่าวถึงหลักปรัชญาชาวบ้านว่าได้จากบทเพลงลูกทุ่งนั่นเอง สำหรับเป็นคติครองใจให้ดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขปราศจากการเบียดเบียนกันและกัน และอำลา กมลมาลย์ (2553) ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า จริยธรรมเป็นเรื่องของการประพฤติดที่เกิดขึ้นมาจากภายในจิตใจ และแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่ติงาม จริยธรรมแบ่งเป็น 4 ประเภทได้แก่ (1) จริยธรรมขั้นมูลฐานได้แก่ ศีล 5 (2) จริยธรรมชั้นกลาง ได้แก่ กุศลกรรมบถ 10 (3) จริยธรรมขั้นสูง ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 (4) จริยธรรมในชีวิตประจำวัน ได้แก่

ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2, พรหมวิหาร 4 อิทธิบาท 4 ทิศ 6 และมงคล 38 ประการ หลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี ส่วนใหญ่เป็นหลักการประพฤติดปฏิบัติที่บุคคลทั่วไปควรปฏิบัติเพราะเป็นเรื่องที่สอนให้รู้บาปบุญคุณโทษและพุทธจริยธรรมนี้ ได้ซึมซับเข้าไปในวิถีชีวิตของชาวบ้านท่าโพธิ์โดยผ่านเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี พุทธจริยธรรมสามารถ แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ จริยธรรมระดับโลกียะเป็นจริยธรรมอันเป็นวิสัยของโลก และจริยธรรมระดับโลกุตระเป็นจริยธรรมอันมิใช่วิชัยของโลก

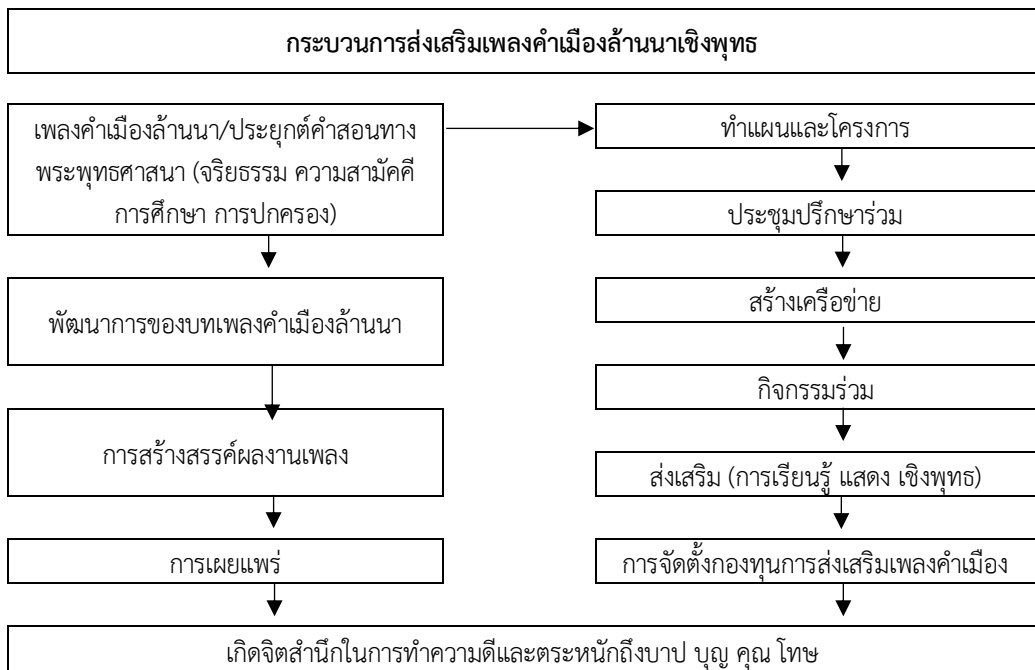
แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ ใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับปัจเจกบุคคล 2) ระดับองค์กร 3) ระดับประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภนิช ไชยวรรณ (2547) เรื่อง กระบวนการสืบทอดเพลงซอพื้นบ้านของจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า ซอเป็นศิลปะที่ละเอียดอ่อนช่างซอทุกคนต้องเคารพครูที่สอน เมื่อจะขึ้นเวทีต้องมีการไหว้ครู มีการขอขมาเมื่อมีการกล่าวคำหยาบ ในเนื้อหาของซอขบวนการสืบทอดก็จะมี การสอนแบบตัวต่อตัว มีการถ่ายทอดศิลปะทุกอย่างให้กับผู้เรียน คือ ศิษย์โดยถือตามหลักของทิศ ๖ คือ ทิศเบื้องหน้าครูอาจารย์ต้องทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ทุกอย่างพร้อมกันนั้นศิษย์ก็จะเคารพต่อครูอาจารย์ เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ได้กล่าวถึงบุคคลสำคัญของเพลงซอพื้นบ้านของเชียงใหม่หลายท่าน ทุกท่านจะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันหมดคือความเคารพต่อครูอาจารย์ และอาจารย์ก็รักศิษย์พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับศิษย์ตลอดเวลา และงานวิจัยของศราวุธ

โชติจำรัส (2559) เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของดนตรีผู้ไทย อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยปรากฏ พบว่า 1) การสืบเชื้อสายความเป็นชาวผู้ไทย 2) บทบาทของหน่วยงานราชการ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเยิง ในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวผู้ไทย 3) วัฒนธรรมชาวผู้ไทยที่องค์การบริหารส่วนตำบลนาเยิง มีบทบาทและให้ความสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ 4) ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมชนชาวผู้ไทยขององค์การบริหารส่วนตำบลนาเยิง 5) ความรู้สึกที่มีต่อหน่วยงานราชการ และภาครัฐในตำบลนาเยิงที่เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวผู้ไทย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากศึกษาวิจัยและข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ รวมถึงเป็นข้อเท็จจริง

เชิงประจักษ์ ในการนำบทเพลงคำเมืองล้านนา มาสร้างสรรค์ใช้งานอย่างเป็นรูปธรรม อย่างมากมายหลากหลาย โดยศิลปินพื้นบ้านล้านนามากมายหลายท่านและได้ดำเนินมาในสังคมเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร จึงทำให้สามารถจะศึกษารูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ทั้งเนื้อหา ท่วงทำนองและรูปแบบวิธีการของการนำเสนอต่อสังคมชุมชน และมีพัฒนาการควบคู่ทันเหตุการณ์กับยุคสมัย ทำให้ข้อมูลในเชิงทฤษฎีเป็นสิ่งที่สามารถเข้าถึงได้อย่างกว้างขวาง ประกอบด้วยในปัจจุบันมีทั้ง ศิลปินผู้สร้างผลงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ และภูมิธรรมความรู้ นักวิชาการผู้ให้ข้อมูล ปราชญ์ท้องถิ่นผู้เปรียบเสมือนผู้ปฏิบัติและใช้งานจริง เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานทางบทเพลงคำเมืองของล้านนา และสิ่งที่สำคัญคือการได้รับการยอมรับจากสังคมและชุมชนอย่างกว้างขวางได้ตามตารางดังนี้

ตาราง 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากศึกษาวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรให้การสร้างแนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ เป็นหลักสูตรด้านการศึกษา อันเป็นคุณสมบัติที่ศิลปินหรือหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องจะต้องมีเพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานต่อไป

1.2 ควรให้มีการสร้างแนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ ที่สร้างสรรค์ผลงานให้เป็นข้อสรุป และข้อมูลเชิงวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านต่าง ๆ

1.3 แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ ควรให้มีการนำข้อมูลจากการวิจัย นำเสนอให้เป็นข้อมูลเชิงวิชาการในการแสดงขึ้นตอนต่างอย่างเหมาะสมรวบรวมเป็นหมวดหมู่เพื่อแสดงทั้งข้อดี และข้อค้นพบที่สำคัญหรือ หมายถึงการนำข้อมูลจากการวิจัย เป็นข้อมูลสังเคราะห์เชิงปฏิบัติเพื่อความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการนำไปสร้างสรรค์ผลงานและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสภาพสังคมและชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 การศึกษาวิจัยเรื่องประยุกต์ใช้เพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธกับการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในเชิงสากล หรือระดับนานาชาติ

2.2 การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธในการประยุกต์ใช้ในด้านรูปแบบและเทคนิค วิธีการและนำเสนอด้วยเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย

2.3 การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบของเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ เพื่อตอบสนองกลไกทางสังคมอย่างเหมาะสม

2.4 การศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการสร้างงานหรือพัฒนาการของเพลงคำเมืองของล้านนาในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

2.5 การศึกษาวิจัยเรื่องความถูกต้อง และเหมาะสมกับการใช้เพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธให้ถูกต้องกับวัตถุประสงค์

2.6 การศึกษาวิจัยเรื่องการใช้เพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ ในรูปแบบลักษณะอื่น เช่นการผสมผสานรูปแบบ และการสร้างสรรค์บทเพลงคำเมืองในลักษณะต่างๆ

สรุป

แนวคิดเกี่ยวกับบทเพลงในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้อง หรือเรียกว่า คาถา ที่ชัดเจนและมีบุคคลที่ขับร้องไว้ มีทั้งเป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ร้องขึ้นในขณะนั้นทันที ทั้งจากความดีใจ จากความรัก หรือจากการประสพทุกข์เสียใจจนขับเพลงออกมา โดยมากจึงเป็นบทเพลงที่ประกอบด้วยธรรม ก่อให้เกิดคุณค่าของเพลง ทางด้านร่างกาย ทางด้านโสตประสาท ทางด้านอารมณ์ เพลงในทางพระพุทธศาสนา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เพลงที่ประกอบด้วยธรรม 2) เพลงที่ไม่ประกอบด้วยธรรม บทเพลงไม่ได้มีแต่เรื่องโลกีย์วิสัยแต่เพียงอย่างเดียว แต่ยังแฝงแง่คิดเชิงจริยธรรมอย่างลึกซึ้ง และมีความสารถประโยชน์มาก วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในบทเพลงคำเมืองล้านนา คือ วิเคราะห์หลัก

สังธรรม และจริยธรรม พบว่า เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้อง หรือเรียกว่า คาถา ที่ชัดเจนและมีบุคคลที่ขับร้องไว้ มีทั้งเป็นบทเพลงที่แต่งขึ้นไว้ก่อน และเป็นบทเพลงที่ร้องขึ้นในขณะนั้นทันที ทั้งจากความดีใจ จากความรัก หรือจากการประสบทุกข์เสียใจ สอดแทรกเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เน้นความสนุกสนาน เพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงความหมายที่เพลงคำเมืองได้สื่อกออกมา และง่ายต่อการจดจำ แนวทางส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ สำหรับ

แนวทางการส่งเสริมเพลงคำเมืองในวิถีล้านนาเชิงพุทธ ผู้วิจัยได้พบแนวทาง ใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับปัจเจกบุคคล ต้องดูความถนัด อัตลักษณ์ เอกลักษณ์ของตนเองแล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาสร้างผลงานให้เข้ากับเอกลักษณ์ตนเอง 2) ระดับองค์กร ด้วยการสร้างเครือข่ายศิลปิน 3) ระดับประเทศ ได้แก่ การประชุมสร้างความรู้เข้าใจในการอนุรักษ์เพลงคำเมืองล้านนา ปรับปรุงระเบียบ กฎหมายในการดูแลด้านสวัสดิการแก่ศิลปิน

แหล่งอ้างอิง

- กาญจนา อินทรสุนานนท์, มานพ วิสุทธิแพทย์ และ เมธี พันธุ์วราร. (2546). *การศึกษาวเคราะห์เพลงระบำบ้านนา ตำบลบางลูกเสือ อำเภองครักษ์ จังหวัดนครนายก* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- จำนง ไชยมงคล. (2562). พุทธจิตวิทยาการพัฒนาคุณธรรมและความสุขในเพลงลูกทุ่งไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 15(1), 39-46.
- จินตนา ดำรงเลิศ. (2533). *วรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพรรณ วรรณ. (2542). *สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 9*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- พระมหาสมชัย สิริวฑฺฒโน (ศรีนอ). (2537). *หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทเพลงลูกทุ่งไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2557). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิคอมทองประทีป.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐกรณ์กานต์ ดิษฐอำนาจ, พูนสุข มาศรีสรสรรค์ และชนทอง วัฒนะประดิษฐ์. (2562). วิเคราะห์การใช้บทเพลงเพื่อเสริมสร้างสันติสุขในสังคมไทยตามหลักพุทธสันติวิธี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 5(ฉบับพิเศษ), 239-249.
- ศราวุธ โชติจำรัส. (2559). *แนวทางการส่งเสริมความยั่งยืนของดนตรีผู้ไทย อำเภอดงคราญ จังหวัดอุดรธานี*. (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ศุภนิจ ไชยวรรณ. (2547). *กระบวนการสืบทอดเพลงซอพื้นบ้านของจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- ศูนย์สนเทศภาคเหนือ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2550). *เพลงคำเมือง (นิยมอ่าน “เพงกำเมือง”)*. สืบค้น 19 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://library.cmu.ac.th/ntic/kammuangmusic.php>
- สุกรี เจริญสุข. (2533). *แนววิเคราะห์เพลงพื้นบ้านกับเพลงลูกทุ่งในเส้นทางเพลงลูกทุ่งไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- อศิมาภรณ์ มงคลหว่า.(2555). *ดนตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- อำมลา กมลมาลย์. (2553). *การศึกษาหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏในเพลงพื้นบ้านจังหวัดอุทัยธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- เอนก นาวิกมูล. (2550). *เพลงพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: สารคดี.